

Γκουσσί: παρίτησα και βιολοντσέλο και γκίμεζ... «πρός μεγάλην χαράν και ήσυχίαν τής οικογενείας μου»....

Μ' όλα αυτά όμως είχε βρεθῆ μὴ ἵπαρξη ποῦ ὑπόμεινε, τί λέω;! ποῦ ἐκτιμοῖσε τὸ παίξιμό μου. Εἴτανε ἓνα μικρὸ φτερωτό: ἓνας σκαραβαῖος τόσος δά, ἴσαμε ἓνα κοινὸ σιτάρι. Ἀπὸ ποῦ εἶχε ξεφουτρώσει, ἀπὸ ποῦ ἐρχότανε, δὲν τὸ ξαίρω. Πολλὲς φορές τότε γύρευα ξεπίτηδες μὲ προσοχὴ σ' ὄλο τὸ σπίτι και δὲν ἔβρισκα οὔτε ἕχνος του. Μόλις ὡστόσο ἄρχιζα μὲ τὸ βιολοντσέλο νά σου τον ξεφύτρωνε ἐκεῖ κοντά μου, στὸ πλάι μου. Γὰ καὶροδ πίστευα πὼς μπορεῖ νὰ φώλιαζε μὲς στὸ ἴδιο τὸ βιολοντσέλο και πὼς ἐξ αἰτίας τοῦ παιξίματός μου ἔπαιρνε τὰ βονινὰ και στριφογύριζε ἐκεῖ κοντά μου περιμένοντας νὰ παίξω γιὰ νὰ γυρίση στὴ φουλί του. Ὅπως φαίνεται ὅμως δὲ φώλιαζε στὸ βιολοντσέλο, ἀλλὰ κάπου μὲς στὰ σανίδια και τὸ ἠχολόγημα τοῦ βιολοντσέλου μου ἀντὶ νὰ πὸν ἀποδιώχνη, τὸν ἐτραβοῦσε. Ἐρχότανε κοντά μου, πετοῖσε γύρω στὸ πόδι τοῦ βιολοντσέλου, ἢ καθότανε κάπου ἀκίνητος, ἀκούοντας μὲ μεγάλη προσοχὴ. Εἶν' ἡ ἀλήθεια ὅμως, πὼς μερικὲς νότες οὔτε αἰτουνοῦ δὲν τοῦ ἀρέσανε. Εἴτανε μάλιστα ἓνα «μὲ εἰς ἕφρεσι» ποῦ τσῆριζε ὀλοσδιόλου ἄσχημα, και ποῦ ἅμα τὰκουγε, κατέβαινε πὸ χαμηλά και ἔπαιρνε ὀλοφίνερα στάση διαμαρτυρίας.

Ὡστόσο γενικά, τὸ παίξιμό μου, χωρὶς ἀμφιβολία, τοῦ ἄρεσε. Ἐνας σκαραβαῖος καφετῆς, μὲ μαῖρες βοῦλες, ποῦ κίθεται ἡμερωμένος και φρόνιμος. Ὁ λόγος τῆς μητέρας: τὸν ἀποχάζωνε ἡ μουσική. Καὶ δὲ φοβότανε διόλου τὸν ἔπαιρνα στὸ χέρι μου και περπατοῦσε ἡσυχὰ στὰ δάχτυλά μου. Μιὰ μέρα τὸν κοίταξα μὲ τὸ φακό. Δὲν εἶχε οὔτε νύχια γαμψά, μήτε σαγόνια σκληρά: δὲν μπορούσε νὰ εἶναι βλαβερὸς. Δὲν εἶναι λόγος, και βλαβερὸς ἀν εἴτανε, ὄλο φίλοι θὰ μέναμε. Παρακαλῶ, εἴτανε ἡ μόνη ἵπαρξη ποῦ ἐκτιμοῖσε τὸ μουσικὸ μου ἄλαντο. Μὴν ξαίροντας πὼς τὸν λένε, τὸν ἐβάφτισα: Πίκ και φώναξα τοὺς δικούς μου και τοὺς τὸν ἔδειχνα «Νὰ ὁ Πίκ - ἔφτασε ὁ Πίκ». Μιὰ μέρα τὸν ἀναξήτησα σ' ἓνα λεῦκωμα ἐντομολογίας. Τότε βρήκα. Ζῆ μὲς στὰ σανίδια και ἔχει ὁ δυστυχισμένος τρία ὀνόματα λατινικά, ποῦ τυπωμένα μὲ γράμματα μικρὰ πίνουν ἐφτὶ ὄχτι φορές και παραπίνου τόπο, ἀπ' ὅσο πίνει τὸ σῶμα του. ... Μάλιστα. Εἴτανε πραγματικὰ μιὰ ἵπαρξη ποῦ τῆς ἄρεσε τὸ πὼς παίξω ἔννοεῖται ὅμως πὼς γιὰ χατήρι ἐνὸς σκαραβαῖου δὲν μπορούσα νὰ τυρανῶ ὄλη μου τὴν οικογένεια.

Ἐδῶ και δυὸ χρόνια, ἀφοῦ μοῦ πέρασε ὁ θυμὸς μου κατὰ τοῦ Γκουσσί, σκέφτηκα νὰ τοῦ χαρίσω τὸ βιολοντσέλο. Συναντώντας λοιπόν, μιὰ μέρα, ἓναν ἄλλο τσιγγάνο, τοῦ εἶπα νὰ μοῦ

τὸν στειλῆ στὸ σπίτι, γιατί ἔχω νὰ τοῦ δώσω κάτι....

— Τὸν Γκουσσί θέτε: Ἄμ' πέθινα ἐδῶ κ' ἓνα χρόνο ὁ καημένος!

Ἐκτοτες μεταίφερα τὸ βιολοντσέλο στὴν ἀποθήκη τῶν ἀχρήστων. Καὶ τότε εἶναι ἀπορριμμένο καὶ κάπου σὲ μιὰ γωνιά, σκονισμένο κ' ἐγκαταλειμμένο, μὲ τὶς δύο χορδὲς σπασμένες και κορμισμένες σ' ἓνα πλάι θλιβερά.

Μετάφραση ἀπ' τὸ Ρομμανιζὸ
Μπρασὸβ Γενάρης 1980

B. ΚΟΥΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΥ ΚΑΡΟΥ

Γαλόνια του Δυσέα ἀν βάλτε και σπιροῦνια,
κ' οἱ Σάτυροι ἀν ἀλλάξουν σε Πιερότους κ' [χουδοῦνια,

κ' ἔπειτα ἀν γίνουν μερικοί
θηλυκοί

που να πηδουν διο διό τους αγκιλια
ταγκο ἐνω παιανίζουν τα βιολια,
ἔχοντας κ' ἀρχιβιολιτζοῦ μια Ελένη που ναν
[τινε λεν

Héléne,

κ' ἀν βγάξει ο Κύνκλωπας ψιλὴ κ' ἐβγενικια φωνη
οσάκισ το Δυσέα ἀντιφωνει,
μάλιστα τότες του Ευριπίδη η κομωδία θα γίνει
ὀπως ο Θρύλος Ἀλκίης τὴν ἐγκρίνει.

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΑ

Σ Τ Ρ Ο Υ Γ Γ Α

Ἡ λέξη στρούγγα δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴ λέξη τρώγλη δηλαδὴ πρὶν ἀπὸ τὸ συνεχικὸ προστιθεμένο φθόγγο γ ἀναπτύσσεται ἓνας λαρυγγικός ν, ποῦ ἐπειδὴ κιάφτὸς συνεχικός, κίνει τὸ κατοπινὸ του γ [g] σιγμικὸ γιὰ ξέμοιασμα.

Ἄλλα παραδείγματα ποῦ ἀναπτύσσεται λαρυγγικὸ ν πρὶν ἀπὸ τὸ γ μαζέψαμε ὡς τὴν ὥρα ἐτοῦτα: μογιάλος|μογγιάλος, φραγέλι|φραγγέλι, βιγλιζῶ|βιγγλιζῶ, (ἀ)σπαράγι|σπαράγγι, ἱγλι|ἱγγλι, λέγω|λέγγω, δεντρογαλιά|δρουγγαλιά (Μπονιντῶνας), λαγόνι|λαγγόνι, τρώγω|τρώγγω (Καπαδοκία), φραγόνικα|φραγγόνικα, φραγοστάφυλα|φραγγοστάφυλα, καταφύνη|καταφύγγι, ἀγοριδα|ἀγγουριδα (Θήρα), ἄγωρος|ἀγγουρος (Κρήτη), ἀγρίφι|ἀγγρίφι, αἶγα|αἶγγα (=δεντρόνα, κίτρινη βιόλα), πρόσφινας|πρόσφιγγας κτλ.

Πολλά ἀπὸ ἀφτὰ κατόπι παραμοιάζοντας φθονγικά παρανοηθήκανε και ξιγηθήκανε μὲ τὴν παρετυμολογία λ. χ. φραγγοστάφυλα: φραγκοστάφυλα κτλ. (Γ.Ε. γ', 173). Στὴν τρώγλη] σ τ ρ ο ὑ γ γ λ α τὸ ἀρχικὸ σ εἶναι τοῦ ἀφθου (Γ.Γ.Ε. β', 169). Ὁ φθόγγος ω (δηλ. ο) ἔγινε οὐ ἀπ' τὸ τὸ κατοπινὸ γ, σίγκμ. ρ ὄ γ α] ρ ο ὑ γ α (Κάλυμνο) dugana)ντουγάνα (Ἐφτάνησα) κτλ. και τέλος σιωπήθηκε τὸ λ γιὰ ξέμοιασμα ἀπὸ τὸ πρωτιτερονό ρ(*). Δὲν εἶναι βέβαια ἀνάγκη νὰ ποῦμε πὼς τὸ πρωτόκλιτο η τῆς τρώγλης γίνεται α στὴ σ τ ρ ο ὑ γ γ α ἀπ' τὸν πληθυντικὸ.

M. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

(*) Στὸ ἀ γ ρ ἄ β α ν ο] ἀ γ γ ρ ἄ β α ν ο (Κρήτη) ἀποσιωπάται τὸ ρ ἀπ' τὸ ν.

Τότες μ' έπιασε ένα φοβερό παράνοιο. Πώς μπορεί - σκεφτόμουνα - ο τσιγγίνος αυτός, ο άσημος και κουτός, να ξαίρη να παίξει κ' εγώ ύχι; Έγώ έπειτα κλπώς έχω ιδέα από σκέδιο, παζω άρκετά καλή μπιλιάρδο, είμαι κ' επιτήδειος, άν λοιπόν αυτός ο άσημομούρης μπόρσος κ' έμαθε, γιατί τίχα δέ θά μπορούσα να μάθω κ' εγώ;

Χωρίς πολλές σκέψεις τη δεύτερη μέρα πήγα κιόλας στο Βουκουρέστι, βρήκα ένα φίλο μου βιολοντσέλιστα, του είπα πώς θέλω να χαρίσω σέ κάποιον ένα βιολοντσέλο και τον παρακάλεσα να πάμε μαζί να μου το διαλέξη. Τα πράγματα ήρθανε κι ακόμα πιο βολικά. Ο φίλος μου έτυχε να ξαίρη ένα καλό βιολοντσέλο εύκαιρίας, που θά μπορούσαμε να τ' αγοράσουμε φτηνά. Πήγαμε λοιπόν μαζί από μια πάροδο, στο μαγαζί ενός έμπορα βιολιών. Εκεί ο φίλος μου πήρε το βιολοντσέλο, το κούρδισε και άφου έπαιξε μερικές γκάμες και αριέζες, έπαιξε και μια άρια που πήγε ίσα στην καρδιά μου. Θεέ μου! Τι γλυκά ήχοις το βιολοντσέλο στο μαγαζάκι εκείνο με το χαμηλό ταβίτι. Και τι δυνατά λαμπίριζε μπρός στα μάτια μου ο έσπερινός, όσο το άκουγα!... Του έδωκα τότε του καταστηματαίχη εκατό πενήντα Λέϊ, μου τώβαλε σέ μια μουσαμαδένια θήκη, άγόρασα κι άλλες δυο σειρές χορδες, κολοφωνι, μια μέθοδο Πιάτι, και γύρισα στο σπίτι τόσο εύτυχησμένος, τώρα που είχα το βιολοντσέλο, όσο ουτε όταν τέλειωσα το σχολείο, οίτε όταν πήρα το δίπλωμά μου. Μόλις έφτιασα, έβαλα στο στόμα μου μερικές μπουκιές, και μ' όλο που είτανε ή ώρα περασμένη, το έβγαλα άπ' τη θήκη του, άνοιξα τη μέθοδο, και σύμφωνα με τις οδηγίες κίθησα μπρός στον καθρέφτη της ντουλάπας, για να προσέχω ώστε το δοξάρι να πηγαίνει οριζόντια, και χωρίς να πιάνω με το άριστοτέρο χέρι, μόνο και μόνο για να μάθω το χειρισμό, άρχισα να τραβώ δοξαριές πότε στη μια και πότε στην άλλη χορδα.

— Φτάνει, καημένη, άσε και γι' αύριο, με παρακαλούσε ή γυναίκα μου, τότε πότε.

Έγώ όμως το σκοπό μου. Και μόνο όταν ύστερα από τουλάχιστο δέκα φορές που με παρακάλεσε, κοιτάζοντας το ρολόϊ παρατήρησα πώς είτανε μεσάνυχτα περασμένα, αποφάσισα να κοιμηθώ.

Τη δεύτερη μέρα καταπιάστηκα κιόλας με τις γκάμες, μ' δέν τα κατάφερα διόλου. Όλες μου οι προσπάθειες, κ' εκείνη την ήμέρα και τις άλλες, να βγάλω έναν ήχο ύποφερτό σταθήκανε μάταιες. Οι χορδες τρίζανε, βγάζανε ήχοις στριγγούς, τσιρίζανε' δέν πήγαινε διόλου, μ' διόλου.

Τότες νόμισα πώς είχε χαλάσει το βιολοντσέλο στο δρόμο που τώφερα και φώναξα τον Γκουσού. Αυτός άμα το είδε έμεινε με το στόμα άνοιχτό. Το άθλιο, παραμορφωμένο και κολαφιδικό βιολί του, δέν είχε καμμιά σχέση με την όμορφη του βιολοντσέλου μου. Το γύρισε άπ' έδω, το γύρισε έπ' εκεί, κ' ύστερα

άρχισε να παίξη το «Ave Maria». Κατ' άπ' τα μαύρα και τριχωτά δάχτυλά του, οι χορδες ήχούσανε με άνειπωτη όμορφη. Άφου έπαιξε όλα τα κομμάτια που του είχα χαρίσει, χτύπησε το πρόσωπό του από θανατισμό, συνοδεύοντας τη χειρονομία του, με κάτι στριγγι έπιφωνήματα: «Τίτι! Πίτι!» Ύστερα, άφου κοιτάξε άρκετες φορές, πότε το βιολοντσέλο και πότε έμένα, με παρακάλεσε να του το πουλήσω, γιατί εγώ, λέει, όλο δέν είμουνα να μάθω. Μά όταν είδα τόσο άρμονικά ήχοις το βιολοντσέλο στα χέρια του, κι άκουσα ύστερα με πόση άταραξία και βεβαιότητα προέλεγε πώς δέ θά μπορούσω να μάθω ποτές μου, άναψα με μιās τόσο πολύ, που μου ήρθε, Θεέ μου συχώρεσε με, να του δώσω μ' με κάτι στο κεφάλι... Και βάλθηκα στη δουλειά άποφασισμένος να μάθω να παίζω με κίθε θυσία. Μόλις είμουνα για κανένα λεπτό εύκαιρος, άμέσως το βιολοντσέλο στο χέρι δός' του δοξαριές. Έτσι, έφτασε να με βαρεθούνε όλοι στο σπίτι. Όταν με βλέπανε κατά πρόσωπο, ή άν δέ μου λέγανε τίποτα, διάβαζα στα τρομαγμένα μάτια τους την έρώτηση: πάλι τα ίδια άδελφέ;

Κι' είχανε δίκιο, οι κακόμοιροι, γιατί τους έβαζα σέ μεγάλο κίνονα. Μάταια δάκρυζα, μάταια καθόμουνα άντικρυ στον καθρέφτη για να επιτηρώ την κατεύθυνση του δοξαριού, μάταια τώτρωβα με το κολοφώνι ώσπου να τρίζη, μάταια πατούσα μ' όλη μου τη δύναμη τα δάχτυλα στις χορδες... Μετατόπισα τον καθάλο πιο άπάνου, πιο κάτω' άλλαξα τις χορδες, τις άλειψα με λάδι... όλα άδικα!... Αντί για ήχους έβγαζα κάτι τσιριδες στριγγές που σου δίνανε στα νεύρα. Νομίζοντας πώς είτανε έξ αιτίας της μονοτονίας που είχανε οι γκάμες, πέρασα στα γυμνάσματα. Μ' αυτά είτανε τα ίδια και χειρότερα. Μερικά που παιγμένα άπ' τη γυναίκα μου στο πιάνο, είτανε καλούτσικα κατ' άπ' το δοξάρι μου γινόντανε φριχτά, κάτι σα γογγύσματα πένθιμα σαν επιθανάτιος ρόγχος σφαγμένου ζώου ή σαν σύρλασμα σκυλιού, που προμηνάει κακό, μπρός στο κατώφλι ενός έρημου σπιτιού... Άφρηνα τότες το βιολοντσέλο κατά μέρος, το κοιτάξα κι άναρωτιόμουνα άπελπισμένα: Πώς είναι δυνατό, αυτό τ' όργανο, που ήχολογεί τόσο άρμονικά, άκόμα και στα χέρια του Γκουσού, να τσιρίζη, να γογγύζη τόσο έννευριστικά, στα χέρια τα δικιά μου;! Και στην άπελπισία μου αυτή, πικραίνόμουνα κ' άκόμα παραπάνω, όταν συναντιόμουνα με τον Γκουσού, που μ' έρωτούσε μ' ένα χαμόγελο διφορούμενο: Τι... τί... κάνουμε... με... τό... τό... διό..., διολοντσέλο;...»

Και μόνο άφου δοκίμασα όλες τις στάσεις, άφου μετακομίστηκα από δωμάτιο σέ δωμάτιο, και κατάντησα στην άποθήκη για να μην άνησυχώ κανέναν, κι άφου πείστηκα πώς είναι τρέλλα να δοκιμάξη κανείς να μάθη βιολοντσέλο στα σαράντα, όταν πιά τα δάχτυλα άρχίζουν να χοντραίνουνε, και να χάνουνε την εύκαμψία τους, «έπληρώθη και το ρηθέν» του

ἀκόμα μικρό παιδί, άκουσα τόν * * να τραγουδάη τὸ «Ἀστέρη» καὶ ν' ἀκομπανιάρη τὸ τραγούδι του μετὸ πιάνο.

Στὶς μουσικὲς αὐτὲς ἐσπερίδες παραβροσκόμαστε κ' ἔμελλε τὰ παιδιά. Παρακολούθουσαμε καθισμένα φρόνιμα σὲ μὴν ἄκρη, ἐξημερωμένα ἀπ' τὴν αὐστηρότητα τῆς κυβερνήτας, κὶ ἀπ' τὴν ἐπίδραση τῆς μουσικῆς, πού κὶ ἄγρια θηρία ἐξημερώνει—μὰ πρὸ πάντων ἀπ' τὴ μυμική τοῦ μπάριμα-Ἀλέξαντρου, πού ἔκανε τὸν καπελμαίστερ καὶ πού τις χειρονομίες του τις παρακολουθούσαμε μετ' ἐξαιρετικὴ προσοχή.

Φυσικὸ θὰ εἶτανε, τοῦλάχιστο ἓνα ἀπ' τὰ παιδιά νὰ μάθαινε κανένα ὄργανο. Καὶ θὰ μάθαιναμε ἂν δὲν ἐναντιωνότανε ἐπίμονα ἡ μητέρα πού εἶτανε τρομοκρατημένη ἀπ' τὴν κακοτυχία τοῦ ἀδελφοῦ της. Αὐτὸς ὁ ἀδελφός της εἶχε πάει στὸ ἐξωτερικὸ γιὰ νὰ σπουδάσῃ νομικὴ. Ὑστερα ὅμως ἀπὸ πέντε χρόνια ἀντὶ γιὰ «προλύτης» ἢ διδάκτωρ τοῦ Δικαίου, γύρισε «διπλωματοῦχος» τοῦ Ὁδείου στὸ βιολί.

Γιὰ κάμποσο καιρὸ εἶτανε τὸ χαϊδεμένο παιδί τῶν σαλονιῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τοῦ Βουκουρεστιοῦ καὶ εἶχε διοριστῆ νομάρχης σὲ κάποια πόλη τῆς Ὀλιτένιας. Σὲ μὴ ὅμως κυβερνητικὴ ἀλλαγὴ, βρέθηκα χωρὶς θέση, κ' ἡ ἀνάγκη τὸν ἔκαμε νὰ δεχτῆ νὰ πάη γενικὸς γραμματέας στὴ Νομαρχία μᾶς ἄλλης ἐπαρχίας. Καὶ παντρεμμένος καθὼς εἶτανε ἀπὸ ἔρωτα μετ' ἓνα φτωχὴ κόρη, τὸν πλάκωσαν τὰ παιδιά καὶ τὸν τσίγκισαν τὰ βάρητα τῆς πολυτέλειας οἰκογένειας, τόσο πού τραβοῦσε τὸ διάολό του, ζώντας τώρα σ' ἓνα χωριουδάκι στὴν ἄκρη τοῦ κόσμου.

Ὅλες αὐτὲς τίς κακοτυχίες του ἡ μητέρα τίς φόρτωνε στὴ ράχη τῆς μουσικῆς. Κὶ ἀπ' τὸ φόβο της μὴν τύχη καὶ φτώχεια κανένας μας σὰν τὸν ἀδελφὸ της, δὲ μᾶς ἄφηνε νὰ πλησιάσουμε κἂν τὸ πιάνο καὶ νὰ βάλουμε χέρι στὰ κόκκαλα.

Στὶς διαμαρτυρίες μας ἡ τῶν ἄλλων ἀπαντοῦσε:

— Δὲν τοὺς ἀφίηνω, γιατί ἡ τέχνη σκλαβώνει τὸν ἄνθρωπο, τὸν χανώνει. Δὲ θέλω νὰ κατατῆσουνε σὰν τὸν ἀδελφὸ μου τὸν Νάε.... Ἔχουνε καιρὸ ἀργότερα νὰ μάθουνε σὰ θέλουνε καὶ μουσικὴ. Πρῶτα ὅμως εἶναι τὰ γράμματα.

Νὰ λοιπὸν πῶς μέσα σ' ἓνα σπίτι μουσικῶν, οὔτε τρίγγα δὲν μάθαμε νὰ παίζουμε. Δὲν εἶναι λόγος—ἀπ' τὴν τέχνη ὀλίγετα δὲ γλύτωσα, γιατί ἂν μοῦ κλείστηκε ὁ δρόμος τῆς μουσικῆς ἔξωπασα ἄλλοι κὶ ἄρχισα νὰ γράφω. Ὅσο ἓνα βιβλὸν αἰσθημα λύπης ἀπόμεινε μέσα μου πού δὲν ἔμαθα μουσικὴ. Κ' ἐτοῦτο γιατί πάντα, δὲν ξαίρω ἂν δίκια ἢ ἄδικα, μοῦ φαινότανε πῶς ἡ μουσικὴ εἶναι ἡ πηγὴ τῆς πρὸ ἀγνῆς εὐτυχίας, ἀπ' ὅλες ὅσες μπορεῖ ἡ ζωὴ νὰ προσφέρῃ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπειτα εἶτανε καὶ κάτι ἀκόμα. Ὅταν, ὕστερα ἀπὸ χρόνια, ἐνοιῶσα πόσες πολλὲς εἶναι οἱ δυστυχίες,

οἱ ἀπογοήτεψες κ' οἱ πίκρες πού εἶναι δεμένες μετ' ἡ ζωὴ—ἄρχισα νὰ με κυριεύῃ μὴ τυραννικὴ ἐρώτηση: Γιατί διαίρει ὁ κόσμος αὐτός; Καὶ τότες ἔδωκα στὸν ἑαυτὸ μου τὴν ἀπάντησιν πῶς ὁ κόσμος δὲ θὰ μποροῦσε νὰ ἔχη ἄλλο λόγο ἕπαρξης, παρὰ, καθὼς τ' ἀστέρια πού κυνηγιοῦνται μετ' ἄπειρο, ὅμοια κὶ αὐτὸς νὰ παράγῃ ἤχους, πού ὅλα μαζὺ ν' ἀποτελοῦνε μὴ συμφωνία γιγάντια καὶ θεία.

Παιδιάστικες σκέψεις βέβαια, ὅμως πού δειχνουνε ἀπὸ πόσο βαθειὰ πῆ/αἶξε ἡ λύπη μου πού δὲν μποροῦσα νὰ βγάλω κ' ἐγὼ, μετ' ἑνὸς μουσικὸ ὄργανο, ἁρμονικοὺς ἤχους.....

Ἀπ' ὅλους ὁσὸτὸς τοὺς ἤχους, μόνο τοῦ βιολοντσέλου μετ' ἔμελλε πῶτερο. Ὁ ἤχος τοῦ βιολοντσέλου μοῦ δίνει τὸν ἀνώτατο βαθμὸ τῆς ἀκουστικῆς ἀπόλαυσης, ὅπως τὸ λαμπερὸ φῶς τοῦ ἑσπερινοῦ μοῦ δίνει τὸν ἀνώτατο βαθμὸ τῆς ὀπτικῆς ἀπόλαυσης. Πιθανόν, λοιπόν, γιὰ τὸ λόγο αὐτὸν νὰ μὴν μπορῶ ν' ἀκούσω βιολοντσέλο, χωρὶς νὰ πάη ὁ νοῦς μου στὴν τρεμμένη λαμπράδα τοῦ ἑσπερινοῦ, ὅπως δὲν μπορῶ ν' ἀντικρύσω τὸν ἑσπερινὸ, χωρὶς νὰ πάη ὁ νοῦς μου στὸν μελαγχολικὸ ἤχο τοῦ βιολοντσέλου. Τόσο πολὺ μοῦ ἀρέσει, πού ὅσο πολλὰ ὄργανα κὶ ἂν ἔχη ἡ ὀρχήστρα, μετ' ἡ θέλησή μου, κίνω καὶ σοπαινούν γιὰ μὴνα ὅλα τ' ἄλλα τὰ ὄργανα, κὶ ἀκούω μόνο τὸ βιολοντσέλο. Πολλὲς φορὲς εἶχα ἀποφασίσῃ ν' ἀγοράσω κὶ ἐγὼ ἓνα βιολοντσέλο καὶ νὰ μάθω νὰ παίζω. Μοῦ βγαίνανε ὅμως μπροστά μου ἄλλα κὶ ἄλλα, κ' ἔτσι περνοῦσαν οἱ βδομίδες καὶ τὰ χρόνια, ἴσαμε τὴν ἡμέρα πού, ἔδω κ' ἔννιά χρόνια, συναντήθηκα μετ' ὁ Γκουσοῦ(1). Ὁ Γκουσοῦ αὐτὸς εἶτανε ἓνας τσιγγάνος βιολιστής, ἄσκημος, κακομοιριασμένος, κοντός.... κοντός.... ὁ πῶς κοντός ἀπ' ὅσους γνώρισα. Ὁνομά του πρέπει στὴν ἀρχὴ νὰ εἶτανε κανένα παρατσούκλι, πού μπορεῖ νὰ τᾶξιζαν ἢ ὄχι οἱ γονιοὶ του, μὰ πού αἰτουνοῦ τοῦ ταίριαζε τώρα θαυμάσια. Βραδύγλωστος καὶ ψευδός, ἔπρεπε νὰ ἐπαναλάβῃ κἂν τρεῖς φορὲς γιὰ νὰ καταλάβῃς τί ἤθελε νὰ πῆ, ὅπως ἐπίσης τρεῖς φορὲς ἔπρεπε νὰ τοῦ πῆς κἂν ὅσπου νὰ σὲ νιώσῃ. Ὅταν δὲ γελοῦσε κοιτοῦσε χωρὶς νὰ θιγῇ στὸ λαιμὸ του νὰ ἰδῆς ἂν ἔχη «γκούσα»..... Κ' ἔπαιζε καὶ βιολοντσέλο, νὰ νὰ ἔπαιζε, κ' ἔπαιζε μάλιστα ἀρκετὰ καλά.... Ἐπαιξε πιότενια κομμάτια: «Θυμάσαι ὅταν σὲ εἶχα ἀγκαλιά», «Παίξι στὸν σταυρό», «Βαθεῖοι στεναγμοί», πού πῆαι νὰ πῆ ρωμάντες κοινὲς καὶ ξεθυμασμένες. Ὁ λόγος ὅμως εἶναι πῶς βαστοῦσε τὸ βιολοντσέλο στὸ χέρι κ' ἔπαιξε νὰ βγάλῃ ἁρμονικοὺς ἤχους. Κάποτες ἔμαθα πῶς ξαίρει νότες καὶ τοῦ ἀγόρασα μερικὰ κομμάτια: τὸ «Ave Maria», τὸ «Träumerei», τὸ «Tregiorni», πού τᾶμαθε καὶ τᾶπαιζε καλά....

(1) Γκουσο ρουμάνικα θὰ πῆ λαιμοκῆλη. Κατὰ συνέπεια Γκουσοῦ πᾶει νὰ πῆ λαιμοκῆλης, ἓνα εἶδος δηλαδὴ παρατσούκλι. Σ. Μ.

ΡΟΥΜΑΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΤΟ ΒΙΟΛΟΝΤΣΕΛΟ

ΤΟΥ ΙΟΝ ΑΛ. ΜΠΡΑΤΕΣΚΟΥ - ΒΟΪΝΕΣΤΙ

Ο Ίον Άλεξ. Μπρατέσκου-Βοϊνέστι γεννήθηκε στην επαρχιακή πόλη Τιγκόβιστε στα 1867 και σπούδασε στο Βουκουρέστι όπου και πήρε διπλωμα νομικής. Μετά τις σπουδές του γύρισε στην Τιγκόβιστε κ' έζησε το δικηγόρο. γεγονός που του επέτρεψε να πολιτευτεί και να βγεί βουλευτής. Σήμερα κατέχει τη θέση του Γενικού Γραμματέα της Βουλής. Έχει ακόμα μία... θέση στην Ακαδημία. Μά έτούτη τη χροιά στα λογοτεχνικά του χαρίσματα. όπως σ' αυτά χροιάται και το «Εθνικό Βραβείο» που του απονεμήθηκε στα 1925.

Τη λογοτεχνική του δράση ο Μπρατέσκου-Βοϊνέστι την άρχισε με ποιήματα που έγραψε ακολουθώντας τις προτροπές του Τ. Μαγιόφσκου, του μεγάλου αυτού Ρουμάνου κριτικού που ξεκαθάρισε τον άγρο της Ρουμάνικης Τέχνης απ' τα αγάθια, τους τριβόλους και τα ζιάνια που φύτρωναν ίσα με την εποχή του, κατά το τελευταίο τέταρτο του περασμένου αιώνα. Σ' έτούτον ήρριε και το ξεκαθάρισμα των όρων της πραγματικής Τέχνης, κ' η γόνιμη δράση του συλλόγου «Ζουνίμεα» που ανύψωσε το επίπεδο της ρουμάνικης λογοτεχνικής παραγωγής, στις σφαίρες της αληθινής Τέχνης και ανάδειξε το μεγάλο ρουμάνο ποιητή Μ. Έμινέσκου. Απ' τις τάξεις του συλλόγου έτούτου που αντιπροσωπεύει στην κίνηση του περασμένου αιώνα και τις αρχές αυτού του, ένα ισχυρότατο λογοτεχνικό ρεύμα, προέρχεται κι ο Μπρατέσκου - Βοϊνέστι.

Σήμερα είναι μια καθιερωμένη πιά αξία στη ρουμάνικη πεζογραφία. Αέ λέω στην ποίηση, γιατί τους στίχους τους παράτησε από νωρίς και κατάγινε κυρίως με τη νουβέλα και τα σκίτσα, που και τον επιβάλλανε ως πεζογράφο - πεζογράφο όμως που κατέχει μία ιδιαίτερη θέση στην ιστορία της ρουμάνικης λογοτεχνίας. Το «γιατί» είναι εύκολο πράγμα να το ζητάμε από τ' ακολουθα. Οι ήρωες των έργων του Μπρατέσκου - Βοϊνέστι, ανήκουν σχεδόν πάντα στις ανώτερες τάξεις, στις οποίες κι ο ίδιος ανήκει. Έχουνε όλοι μια ανώτερη ήθικη συνείδηση κ' υπόσταση, που έρχεται σε σύγκρουση με το ταπεινό, πρόστυχο κι ανήθικο περιβάλλον. Απ' έναντις οι ήρωες των συγγραφέων που ανήκουνε στα λογοτεχνικά ρεύματα του Ποπορατισμού που έξελιχθηκε κατόπι σε Σερμανατορισμό, και γενικά του Τρανσιοναλισμού, στρατολογούνται απ' τα κατώτερα στρώματα της κοινωνίας, απ' τον κόσμο των χωριών, κι απ' τις τάξεις των απλών ανθρώπων¹⁾. Το γεγονός ότι έτούτος είναι απόγονος παλιών οικογένειας «Βογιάρων» έχει μεγάλη επίδραση στο λογοτεχνικό του έργο. Οι Βογιάροι είναι μια κοινωνική τάξη που σχεδόν εξαφανίστηκε σιγά σιγά αρχίζοντας απ' τα μέσα του περασμένου αιώνα εξ αιτίας μερικτών κοινωνικών και πολιτικών μεταλλαγών. Ο Μπρατέσκου - Βοϊνέστι, λοιπόν, είναι ο λογοτέχνης που περιέγραψε - δε λέω περιγράφει γιατί έπαψε πιά να γράφει - με δικό του τρόπο την τάξη έτούτη που εξαφανίζεται και στην οποία ανήκει κι ο ίδιος. Για τορτο ένα αίσθημα εθνεθνικής μελαγχολίας, ποιημένης κάποτε με κάποιο χούμορ, χαρακτηρίζει σχεδόν όλα του τα έργα. Η μελαγχολία του όμως δεν είναι μελαγχολία άπαισιόδοξου, αλλά ανθρώπου υποταγμένου στην αναπότρεπτη μοίρα του. Ένα ακόμα χαρακτηριστικό του έργου του Μπρατέσκου - Βοϊνέστι είναι

ή έλλειψη φαντασίας. Για τορτο σχεδόν όλα τα πρόσωπα των έργων του είναι πραγματικά και τα γεγονότα που περιγράφει είναι γεγονότα που έχει ζήσει ή που έχει παρακολουθήσει ο ίδιος. Ίσως σ' αυτή την έλλειψη φαντασίας να οφείλεται και κάποια φτώχεια που παρατηρείται στη μορφή του έργου του. Αύτη ή φτώχεια που κάποτε φτάνει στην κοινοτυπία, δεν πρέπει να παρεξηγηθεί, γιατί πρώτα απ' όλα δεν είναι αντικαλλιτεχνική, απ' έναντις: είναι γιομάτη πλαστικότητα, και δεύτερο είναι σε άπόλυτη άρμονία με την ιδιοσυγκρασία του συγγραφέα και πρό πάντων με το έσωτερικό περιεχόμενο των έργων του. Το κομμάτι που μεταφράζουμε για τους αναγνώστες του «Νουμά» είναι χαρακτηριστικό του όλου έργου του συγγραφέα και ως φόρμα και ως περιεχόμενο.

B. K.

Μπαίνοντας στην αποθήκη των άχρηστων, το πρώτο πράμα που έπεσε στα μάτια μου, είτανε το βιολοντσέλο. Με τις δυο χορδές του, σπασμένες και κρεμασμένες στο ένα πλάι θλιβερά, σκονισμένο και με τον καθαλό του στραβό, είναι απορριγμένο κεί κίττον σε μια γωνιά. Πάω κοντά του, χαϊδέω την ήχηρη κοιλιά του ύστερα προσπαθώ ν' αποδιώξω κάτι που σάν συμπόνια πλημμυρίζει μέσα μου και στριφογυρίζω άπαινον κίττον, δοκιμάζοντας επίμονα να θυμηθώ τι ζήταγα στο μέρος εκείνο. Μά στις προσπάθειές μου αυές με έμποδίζονε οι ανάμνησες που είναι στενά δεμένες με το βιολοντσέλο και που με κατέχουνε τώρα όλόκληρο. Ύστερα από άσχετη ώρα προσπαθίθειες, κάνω να φύγω, μά στο κατώφλι θυμιάμαι τι ήθελα: το πλεμίτι. Γυρνάω ξοπίσω... ενώ κρέμεται κεί πλάι στην πόρτα, το παίρω και τραβάω στο ποτάμι... Και τώρα που οι φελοί πλέουνε πιά, πάνω στη λαμπροή επιφάνεια του νερού, αφήνω τον ξαντό μου να τον κυριέψουνε οι ανάμνησες...

Έδώ και σαράντα χρόνια σε λίγα σπίτια στη χώρα παιζότανε τόση μουσική, όση στο δικό μας. Έξόν απ' τον πατέρα, που μ' όλο που αγαπούσε τη μουσική, όμως δεν ήξειρε να βγάλει ούτε νότα, οι άλλοι όλοι ξαίρανε: ή μητέρα έπαιζε κίβνο, μια άδελφή της τραγουδούσε, ένας άδελφός τη έπαιζε βιολί, κ' ένας άλλος: ο μπάρμπα-Άλέξαντρος, σιγοτραγουδούσε και σφύριζε απ' έξω, απ' την αρχή ίσαμε το τέλος, χωρίς λάθος, συνάτες, ρασιωδίες κι όλίκερα μελοδράματα. Είτανε μάλιστα σε θέση να τα σφριξίει κι από την άναπόδη.

Ταχτικά δυο φορές τη βδομάδα, ενώ στο πλαινό δωμάτιο μερικοί παλιοί φίλοι του σπιτιού κάνανε τη συνηθισμένη τους παρτίδα, στο σαλονάκι παιζότανε μουσική. Έκει στο σαλονάκι μέσα, θυμιάμαι πώς, σάν είμουνα

1) Βλέπε ήρωες Ίον Σλάβιτς σε διηγήματά του δημοσιευμένα στα «Παρασκήνια» Οκτώβρ. - Νοέμβρ. - Δεκέμβρ. 1926 και Ίαν. - Φεβρ. 1927.